

Kansai-Kan, az új japán nemzeti könyvtár

Kovács Lászlóné

Japán nemzeti és parlamenti könyvtára, a National Diet Library (NDL) hamarosan kicsinek bizonyul a nemzeti könyvállomány megőrzésére. Az NDL két alapfunkcióján (a nemzeti könyvtári funkciók és a parlament kiszolgálásának feladata) kívül további tevékenységi körökkel kívánja bővíteni szolgáltatásait, amelyeket a már amúgyis túlterhelt személyzet nem tud ellátni. Ezek a gondok együttesen egy új, de szervesen az NDL-hez tartozó második nemzeti könyvtár létrehozását tették szükségessé. A gondolat először 1987-ben vetődött fel. Mivel viszont az NDL a földrengés-veszélyes tokiói térségben van és közelében egyetlen építési telek sincs már, az új könyvtárat jóval távolabbra, földrengésbiztos helyre kívánják telepíteni. A választás a Kioto, Kobe, Osaka városok által határolt Kansai térségre esett. Ez a térség az ország 10%-át teszi ki, lakóinak száma 19%-kal részesedik az össznépességből és a nemzeti jövedelem 20%-át termelik. 65 egyetem és számos tudományos intézet található a térségben. Tokió után ez a második legnagyobb politikai, ipari, kulturális és tudományos központ, nagyfokú információs- és tudományos kutatási igénnyel. A kísérletképpen Kansai-Kan (Kansai Könyvtár) névre keresztelt új könyvtár Kansai tudományos város központjába kerülne, 30 km távolságra Osaka és Kioto városától, így azok intellektuális igényeit is képes lesz kielégíteni. A Kansai térség nagy kulturális múltja miatt a város lakossága szívesen vesz egy új, modern könyvtárat. Miután a város maga a nemzeti településtervezési program részeként előre megtervezett város, a nemzeti feladatokat ellátó könyvtárat a lakosság a város szimbólumának tekintené. Egyéb tényezők is indokolják eszínhely kiválasztását. A városközponttól 30 km-re fejlett ipari központ helyezkedik el, benne elektronikai és csúcstechnikai ipari létesítményekkel, ami lehetővé teszi, hogy az amúgyis a legkorszerűbb technikát alkalmazni szándékozó könyvtár könnyebben juthasson ilyen berendezésekhez, ugyanakkor információs szolgáltatásaival kiszolgálhatja e térség igényeit.

Az épület

A 165 000 m² alapterületű Kansai-Kan két részből fog állni, az egyikben a használati terek, a belső munkateretek és 20 millió kötet elhelyezésére szolgáló raktárak kapnak helyet; a másikban oktatási központ, szálláshelyek (a továbbképző tanfolyamokra érkezők és a könyvtárhasználók számára) és személyzeti szálláshelyek (apartmanok) lesznek.

A beruházási program elkészítése 3 évet vesz igénybe, további 5-6 évet a kiviteli terv és az építkezés, várhatóan 1996-ra nyithatják meg a könyvtár kapuit.

A feladatok megosztása a két könyvtár között

A nemzeti és parlamenti könyvtári feladatokat az eddigi NDL mint Főkönyvtár és a Kansai-Kan együttesen látják majd el, jól elkülönülő munkamegosztásban. Az új könyvtár elsősorban fejlett technikára épülő információszolgáltató központként fog működni.

A Főkönyvtár (NDL) feladatai:

- Az NDL általános ügyviteli munkája, beleértve az információs rendszerek építését.
- A parlament és a kormány tagjainak nyújtott általános könyvtári szolgáltatón felül hatékony információszolgáltatás a kutató és a törvénykezési munkákhoz. Ez utóbbi tevékenységet elsősorban a Kansai-Kan látja majd el.
- A Japánban megjelenő kiadványok őrzése.
- A patriotika anyag gyűjtésén alapulóan a nemzeti bibliográfiai feltárás és adatbázisok építése. (A nemzeti bibliográfia gépesítése 1978 óta folyik, 1989 nyarára 1969-ig visszamenően rögzítették a könyvek adatait mágnesszalagra - (Japan-MARC/M), CD-ROM-ra (J-BISC) és nyomtatott formában (NDL Katalógus 1969-1976, 1977-1985) -. A nemzeti adatbázis jelenleg 622 500 rekordot tartalmaz. Megkezdődött az 1958 óta kiadott nemzeti bibliográfia tételeinek retrospektív konverziója is, a 276 000 tételt 3 év alatt tudják gépre vinni.)
- A kvantum fizika története archivumának kezelése. A világ 9 országának összesen 16 könyvtárában található meg a fizikusoknak 1961-1964-es programjával kapcsolatban készült kéziratok, levelek és jegyzetek (Archives for History of Quantum Physics).
- A világbankkal 1988-ban történt egyezmény értelmében az alábbi szervezetek hivatalos kiadványainak letéti könyvtára (clearing house):
 - United Nations (UN 1949-)
 - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO 1950-)
 - International Court of Justice (ICJ 1951-)
 - World Health Organization (WHO 1951-)
 - Food and Agricultural Organization (FAO 1953-)
 - International Civil Aviation Organization (ICAO 1953-)
 - International Atomic Energy Agency (IAEA 1959-)
 - European Communities (EC 1963-)
 - Organization for Economic Cooperation and Development (OECD 1968-)
 - World Intellectual Property Organization (WIPO 1977-)
 - United Nations University (UNU 1983-)

A Kansai-Kan tervezett feladatai:

- Számítógépek, telekommunikációs és egyéb csúcstechnikai eszközök segítségével hatékony információs központként való működés a tokiói Főkönyvtárral szorosan együttműködve. A használók online információkkal való ellátása külső és házon belüli adatbázisokból egyaránt.
- Gépi szakirodalmi keresések, találati listák készítése, saját előállítású adatbázisaik CD-ROM-on és más formában történő terjesztése.

- **Megőrzés és konzerválás:** felismerve azt a tény, hogy az NDL állománya - mint a nemzeti nyomdatermékek egyetlen archív állománya - egy esetleges katasztrófa (el-sősorban földrengés) áldozata lehet, egy második kötelespéldány-sor őrzése. Ebből a célból a nyomdák által eddig beszolgáltatott egy kötelespéldányt kettőre emelik.

A konzerválási funkciónak egy nagyteljesítményű, évi 100 ezer kötet savtalanítására alkalmas berendezéssel, valamint az eredeti forrásokat elektronikus formába duplikáló berendezéssel kívánják eleget tenni. Savtalanítani fogják a könyvtárba kerülő anyagok nagy részét és a Főkönyvtár veszélyeztetett anyagait is. A gyakori használatnak kitett magfolyóiratokat elektronikus formában is rögzítik és így használtatják azokat, az eredeti példány megőrzésre szolgál majd.

- **Másolatszolgáltatás, kölcsönzés.** Az eredeti dokumentumokhoz való hozzáférés biztosítása másolat illetve könyvtárközi kölcsönzés útján, hasonló szerepet betöltve, mint amelyet a British Library Document Supply Centre Nagy-Britanniában. A kérések gyors teljesítése érdekében gépesítik az ügyintézkést. A kérések fogadása és a másolatok megküldése telex, telefax stb. segítségével történik majd.
- **Olvasószolgálat.** Az információ- és másolatszolgáltatáson kívül a mindkét könyvtárban őrzött eredeti dokumentumokhoz való hozzáférést is biztosítani fogják, (az NDL anyagát könyvtárközi átkéréssel). A szakirodalom helyben történő böngészésének, tanulmányozásának lehetővé tételével hatékony segítséget kívánják nyújtani a kutatómunkához.

Az épület közepén elhelyezett több funkciójú, nagyméretű olvasóteremben japán és idegen nyelvű referenz gyűjtemény lesz szabadpolcon, itt lesz a tudományos és szakfolyóiratok java, valamint maximum 50 ezer kötet könyv. Szintén szabadpolcon kapnak helyet a Kansai térségre vonatkozó helyismereti dokumentumok.

A raktárakban őrzött anyagokhoz a használók az adatbázisokkal összeköttetésben álló terminálok útján férhetnek majd hozzá. Az olvasóterem előtti hallban általános tájékoztatópult, másolóberendezések, bibliográfiai kalauzok és könyvtárhasználati kalauzok kapnak majd helyet elsősorban azoknak a használóknak a számára, akik csak általában érdeklődnek a könyvtár iránt. Ugyancsak itt lesz található a kiállítói tér is. A raktári terek előtt "védőcipőket" helyeznek el, csak ezek használatával léphetnek be az arra jogosultak a zárt raktárakba, az ott őrzött anyagok közvetlen tanulmányozására.

- **Könyvtárközi együttműködés.** Más országok gyakorlatától eltérően - ahol a nemzeti könyvtárak a kormány intézményeinek valamelyikéhez tartoznak - az NDL a parlament alá van rendelve. Ebből következően semmilyen szakfelügyeletet nem gyakorolhatnak a közművelődési, egyetemi és szakkönyvtárak felett. Amit azonban tehet és tenni is fog értük, az az együttműködés és támogatás. Információs és dokumentumellátó, valamint kutató és képzési központként mintegy a "könyvtárak könyvtára" kíván lenni.

A Főkönyvtár és a Kansai-Kan közötti kapcsolattartás telefonon, digitális adatátviteli hálózaton (DDX) és integrált szolgáltatású digitális hálózaton (ISDN) fog történni. A dokumentumok és a kérések gyors továbbítása elektronikus postarendszer (E-mail) útján zajlik majd.

Az állomány bizonyos fokú megosztására is gondoltak:

- az eddigi egy példányos köteles-sort két példányban őrzik ezentúl, mindkét helyen egyet-egyet. A Kansai-Kanba kerülő, előzetesen savtalanításon átesett könyvekkel, az archiválás igényeinek kívánnak maximálisan eleget tenni;
- alapvető kézikönyvtári referenzs állomány mindkét könyvtárban lesz;
- a nem hagyományos dokumentumokat továbbra is az NDL gyűjti;
- a külföldi anyagokat a két könyvtár megosztottan gyűjti, a magfolyóiratok mindkét helyen megtalálhatóak lesznek.

IRODALOM

1. Basic plan for the establishment of Kansai-Kan, National Diet Library. Tokyo, National Diet Library, 1988.
2. First basic plan released for a Kansai-Kan (Kansai Library) of the NDL. = National Diet Library newsletter, (1988):81. p.1-3.
3. NDL designated as a depository library for the AHQP and the World Bank. = National Diet Library newsletter, (1989):82. p.5-6.
4. Retrospective conversion of the Japanese national bibliography is now in steady progress. = National Diet Library newsletter, (1989):82. p.4-5.

A STUTTGARTI KÖNYVTÁROSKÉPZŐ FŐISKOLÁN három területen képeznek szakembereket: közművelődési könyvtárosokat, tudományos könyvtárak munkatársait és zenei könyvtárosokat. A főiskola jelenleg két épületben található, a főépület a zöldövezetben, míg a később épített II. épület a város központban. A főépületben működik a rektorátus, az igazgatási osztály, a könyvtár, az előadótermek egy része, a másik épületben pedig a számítóközpont, az Av-studiók, tanszékek és előadótermek találhatóak. Évente közel 600 hallgatót képeznek, a tanulmányi idő 3 év. A képzés az un. Y modellre épül, először a hallgatók azonos alapismereteket sa játítanak el, azután történik a szakosodás. Legnagyobb arányban a közművelődési könyvtárakba képeznek szakembereket, legkisebb számban pedig a zenei könyvtárakba. (KOVÁCS Mária)